

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Розвиток м'яких навичок у дітей з порушенням усного мовлення

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Синишин Ольга Максимівна
Керівник: Борисов В. В.
Рецензент: Сігова А. Г.
Нормоконтроль _____ Ю. В. Клочкова

Запоріжжя

2020 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 62 с., 10 табл., 3 рис., 75 джерел, 6 додатків.

Об'єкт дослідження: процес розвитку м'яких навичок у дітей дошкільного віку.

Мета роботи: виявити недоліки розвитку м'яких навичок та обґрунтувати шляхи корекції їх розвитку у дітей з порушенням усного мовлення.

Методи дослідження: теоретичні – вивчення психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, узагальнення, систематизація; емпіричні – бесіда, спостереження, статистичні методи обробки отриманих результатів.

Розвивати м'які навички у дітей з порушенням усного мовлення, потрібно в дитячому віці, а потім продовжувати роботу вже в дорослому житті. Адже, у сучасному світі діти зазнають великих труднощів у спілкуванні з оточуючими, особливо з однолітками. Низький рівень сформованості м'яких навичок, як ключової одиниці комунікативної діяльності, комунікативної культури та комунікативних здібностей, призводить до виникнення конфліктних ситуацій, що перешкоджають їх спілкуванню, взаємодії і співпраці, отже, ускладнюють процес позитивної соціалізації. Усе це негативно позначається на соціальних здібностях дітей, на успішності в цілому.

Отже, дослідження дітей з порушенням мовлення чітко демонструє взаємозумовленість їх мовних і комунікативних навичок, тому в даний час фахівці шукають способи активізації мовної комунікації і потреби в спілкуванні таких дітей.

ГРА, ДІТИ, КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ, М'ЯКІ НАВИЧКИ, ПОРУШЕННЯ, РОЗВИТОК, СПІЛКУВАННЯ, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, УСНЕ МОВЛЕННЯ.

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах фундаментальної перебудови системи освіти в Україні посилена увага приділяється проблемі виховання і розвитку дітей з порушеннями усного мовлення. Формування і розвиток м'яких навичок перетворює процес виховання в розкриття індивідуальних особливостей і унікальності кожної особистості, ставлячи в пріоритет людські цінності, любов і гідності.

Розвиток м'яких навичок у дітей тісно пов'язаний з грою і є діяльністю, що відповідає інтересам дітей, через які можна вдосконалювати їх комунікаційні здібності. В процесі цілеспрямованого навчання у дошкільників, розвивається вміння аналізувати предмети навколишньої дійсності, формуються узагальнені уявлення про створювані об'єкти, розвивається самостійність мислення, формуються цінні якості особистості (акуратність, цілеспрямованість, наполегливість в досягненні мети). Все це дозволяє розглядати розвиток м'яких навичок, як ефективний засіб підготовки дітей до школи.

Пріоритетну позицію умовах розбудови української держави посідає виховання. Про це свідчать державні документи: Закон України «Про дошкільну освіту» [24], національні програми Освіта (Україна XXI століття) [50], Національна доктрина розвитку освіти України [65], Діти України [66].

Проблема м'яких навичок тісно взаємопов'язана з проблемою комунікації особистості. Комунікація особистості вивчалася такими дослідниками, як А. І. Івоніною [25], Л. А. Крейг-Ункефер [33], М. І. Лісіною [38; 39; 40], О. О. Смірноюю [57; 58; 59; 60; 61], О. В. Сосницькою [63], Н. М. Ударцевою [64] та іншими.

Проблема розвитку м'яких навичок у дітей молодшого дошкільного віку актуальна, тому що від цього залежить майбутнє дитини, її місце і

становище в соціумі. Так, Г. М. Смолонська зазначає, що сучасні діти відчувають складнощі в спілкуванні як з дорослими, так і зі своїми однолітками: не можуть ввічливо звернутися з проханням і правильно відповісти на звернення до них, не здатні співпереживати або симпатизувати, здебільшого недружно ставляться до оточуючих або зовсім відмовляються від спілкування (20% у хлопчиків і 50% у дівчаток). Отже, низький рівень сформованості комунікативних навичок, як ключовий одиниці комунікативної діяльності, комунікативної культури та комунікативних здібностей, призводить до виникнення конфліктних ситуацій, що перешкоджають їх спілкуванню, взаємодії і співпраці, отже, ускладнюють процес позитивної соціалізації [62].

Незважаючи на значний інтерес дослідників до проблеми розвитку комунікативних навичок дітей дошкільного віку, педагогами і батьками не приділяється належної уваги цій проблемі, в зв'язку з цим, виявлено суперечність між важливістю розвитку комунікативних навичок у дітей молодшого дошкільного віку і недостатністю методичних рекомендацій для здійснення цієї діяльності в дошкільній освітній організації.

Адже, всебічний розвиток дитини та підготовка її до життя – одне з головних завдань, які стоять перед дошкільним закладом. Вирішення цього завдання не може бути здійснено повноцінно, якщо вихованці не володіють належною мірою словесної промови, зокрема усною її формою. Контакт передбачає вміння дитини розуміти звернену до неї мову співрозмовника шляхом сприйняття і вміння говорити розбірливо, зрозуміло для навколишніх. Від того, наскільки успішно дитина розуміє звернену до неї мову, і як співрозмовники розуміють її власну, тобто від того, як вони володіють навичками усного спілкування з оточуючими, в значній мірі залежить їх адаптація в світі. В межах даної проблеми була визначена тема дослідження: «Розвиток м'яких навичок у дітей з порушенням усного мовлення».

Об'єктом дослідження є розвиток м'яких навичок у дітей дошкільного

віку.

Предметом дослідження є зміст розвитку м'яких навичок у дітей з порушенням усного мовлення в дошкільній освітній організації.

Мета дослідження – виявити недоліки розвитку м'яких навичок та обґрунтувати шляхи корекції їх розвитку у дітей з порушенням усного мовлення.

Для реалізації зазначеної мети сформульовано такі завдання:

- проаналізувати психолого-педагогічні і вікові особливості розвитку м'яких навичок у дітей;
- вивчити особливості розвитку комунікативних навичок у дітей;
- розкрити проблеми порушення комунікативних навичок писемного та усного мовлення у дітей;
- надати рівневі характеристики засвоєння комунікативних навичок у дітей з порушенням усного мовлення;
- провести діагностику комунікативних навичок у дітей з порушенням усного мовлення;
- окреслити комплекс заходів щодо розвитку комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з порушенням усного мовлення;
- запропонувати шляхи ефективного подолання порушень комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку.

Для досягнення мети дослідження і розв'язання поставлених завдань, використано наступні методи дослідження, як: теоретичні – вивчення психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, узагальнення, систематизація; емпіричні – бесіда, спостереження, статистичні методи обробки отриманих результатів.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 62 сторінках друкованого тексту. Робота містить 10 таблиць, 3 рисунки та 6 додатків. Список використаних джерел налічує 75 найменувань.

ВИСНОВКИ

Необхідність розробки проблеми розвитку м'яких навичок у дітей з порушенням усного мовлення, обумовлена зростаючими вимогами до особистості в суспільстві і до результатів освоєння тієї чи іншої програми, а також соціальним замовленням суспільства. Зміни, що відбуваються в житті суспільства висунули на перший план ідею виховання дитини комунікабельною, яка володіє культурою спілкування і взаємодії. Після проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. М'які навички – це соціальні здібності. Зазвичай, до «м'яких» навичок відносять: вміння спілкуватися, працювати в команді, презентувати себе, планувати власну діяльність, навички тайм-менеджменту, вміння працювати з інформацією, стійкість до стресу, здатність до навчання.

Аналіз наукової літератури показав, що, розкриваючи сутність розвитку м'яких навичок у дітей, дослідники відображують їх як: уніфіковані навички та особистісні якості, що підвищують результативність роботи і взаємодії з дітьми; комунікативні та управлінські таланти; соціально-психологічні навички; комунікативні та лідерські навички; навички та особистий досвід, придбаний через загальну освіту, для розвитку в подальшій діяльності; соціально-трудова характеристика потенційних якостей, що представляє готовність до ефективної праці в заданій ситуації в дитячому колективі.

Для того, щоб розвинути в собі «м'які» або як ще їх ще називають «гнучкі» навички, роботу потрібно починати в дитячому віці, а потім продовжувати її вже в дорослому житті. В цілому, необхідно відзначити, що розвиток м'яких навичок – це особиста справа кожної людини і тільки від неї самої залежить, в якій мірі її особисті якості допоможуть стати успішним в майбутньому.

Отже, фахівці дитячих закладів повинні всіляко сприяти розвитку

м'яких навичок у дітей, як необхідної вимоги сучасного світу.

2. У сучасному світі комунікація грає важливу роль. Вона допомагає виражати почуття, емоції, потреби. Готовність до комунікативної взаємодії є необхідною умовою розвитку особистості. Уміння встановлювати взаємини з іншими людьми, вступати з ними в контакти, регулювати свою поведінку, багато в чому визначають в сучасному суспільстві майбутній соціальний статус дитини.

Потреба в спілкуванні не є вродженою. Вона виникає в ході життя і функціонує, формується в життєвій практиці взаємодії дитини з оточуючими. Високий рівень спілкування виступає запорукою успішної адаптації дитини в будь-якому соціальному середовищі, що визначає практичну значимість розвитку комунікативних вмінь з самого раннього дитинства.

3. Особливості розвитку комунікативних навичок у дітей засвідчили, що дітям, які володіють мовою легше орієнтуватися в суспільстві, ніж дітям з порушенням усного мовлення. Їх складність, безпосередньо, пов'язано з особливостями розвитку соціальної сфери. Дітям з порушенням усного мовлення заважають будувати міжособистісні відносини: емоційна байдужість, інертність до своїх дій і дій однолітка, неухважність. Загальним для всіх дітей з порушенням усного мовлення є відсутність мотивації до спілкування.

Важливо виводити дітей з порушенням усного мовлення на контакт, спілкуватися з ними, інакше вони будуть невпевненими в собі і в своїх діях, в них будуть дозрівати страхи. Щоб розвивати навички комунікації, необхідно поєднувати елементи гри і навчання, створювати позитивний настрій. Головне, щоб вихователь звернув увагу на дитину і правильно обіграв звукові реакції. Також важливо заохочувати і хвалити дитину, тим самим, мотивувати її на мовну діяльність. Вихователь повинен зайняти роль малюка, щоб дитина відчувала підтримку і допомогу.

Отже, виходячи з розглянутих особливостей спілкування у дітей старшого дошкільного віку, припускаємо, що розвиток комунікативних

навичок у дитини буде відбуватися більш ефективно, якщо створити необхідні для цього умови.

4. Рівнева характеристика засвоєння комунікативних навичок у дітей з порушенням усного мовлення засвідчила, що комунікація відбувається поступово, починаючи з наслідування міміці дорослого, закінчуючи мимовільними словесними реакціями. При позитивній динаміці можуть з'являтися літери, склади, невеликі слова. Адже, мовні і комунікативні складнощі здійснюють негативний вплив на засвоєння і підтримку контактів з однолітками і дорослими і на процес спілкування в цілому.

Отже, за допомогою ігор (альтернативна комунікація) дитина йде на контакт з дорослим, у неї розвиваються комунікативні навички. У дітей з обмеженими мовними здібностями з'являється можливість спілкуватися, висловлювати свої бажання, бути почутими своїми близькими і суспільством.

5. Діагностика комунікативних навичок у дітей з порушенням усного мовлення була проведена на базі дошкільного навчального закладу (ясла-садок) комбінованого типу № 217 «Грайлик», м. Запоріжжя. В дослідженні взяло участь 25 дітей старшого дошкільного віку, віком від 5 до 6 років.

В дослідженні були застосовані наступні методи і методики: метод спостереження: за методикою О. О. Смирнової і В. М. Холмогорової; Н. Ф. Комарової; методика «контекстного спілкування» з дорослим за О. Є. Кравцовою; соціометрична методика «Метод вербальних виборів».

Дослідження засвідчило, що діти відчують складнощі при спілкуванні як в грі, так і поза грою. Адаптація в колективі проходить не завжди благополучно. Емоційні стани в процесі спілкування розвинені слабо. Незацікавленість в контактах, невміння орієнтуватися в ситуації спілкування і негативізм, володіння обмеженим набором комунікативних стратегій і тактик, не завжди правильна оцінка сценаріїв поведінки в типових соціальних ситуаціях, в сукупності не дозволяє успішно взаємодіяти з суспільством і продуктивно виконувати різні соціальні ролі. Тому, необхідна корекційна робота з розвитку комунікативних навичок у дітей з порушенням

мовлення.

6. Виділено ряд педагогічних умов, які сприяють ефективному розвитку комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку і включають в себе наступні положення: формування позитивного ставлення до однолітків у процесі організації гри; створення розвивального предметно-просторового середовища; підвищення педагогічної компетентності вихователів щодо розвитку комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з порушенням усного мовлення.

Також, було запропоновано та реалізовано комплекс педагогічних умов. У роботі було використано комплекс ігор, що створили розвиваюче предметно-просторове середовище для розвитку комунікативних здібностей.

7. Проведення повторної діагностики рівня розвитку комунікативних навичок засвідчив, що виділений комплекс педагогічних умов є ефективним для розвитку комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з порушенням усного мовлення.

Таким чином, отримані результати теоретичного дослідження та діагностичної роботи дозволяють вважати, що поставлені в роботі завдання вирішені. У той же час, дослідження не вичерпує змісту даної проблеми. Не всі аспекти даної проблеми вивчені в повній мірі, проте, виявлений комплекс педагогічних умов на практиці надав позитивні результати.